

Sídliště se stavěla pro mladé rodiny

Hřiště mezi „králíkárnami“ Do velkých panelových sídlišť se stěhovaly především mladé rodiny s dětmi. Právě pro ně byla uzpůsobena tehdejší občanská vybavenost. Jako například dětské hřiště na sídlišti Černý Most na snímku z roku 1984. Foto: Petr Matička, ČTK

Martin Bajtler
redaktor MF DNES

PRAHA Vysloužily si poměrně hanlivou přezdívku „králíkárný“, přesto ale dosud patří pražská panelová sídliště mezi oblíbené lokality pro bydlení. Například díky množství zeleně. Od 80. let, kdy vrcholila jejich výstavba, se ale sídliště výrazně proměnila. Přibýly obchody a další občanská vybavenost a především zestárlo jejich obyvatelstvo.

Velká paneláková sídliště ze 70. a 80. let měla řešit pražskou bytovou krizi, která kumulovala od konce druhé světové války. „Tehdejší výstavba v Praze znamenala mohutný vnitřní přesun více než dvou set tisíc obyvatel z centra města do nových modernistických sídlišť. Převážně se jednalo o mladé rodiny, kterým byl byt přidělen v souvislosti s jejich pracovním zařazením, pokud bylo prověřeno, že žijí v nevyhovujících bytových podmínkách,“ říká demograf Martin Červinka.

Mladé rodiny se totiž často mačkaly s prarodiči v malých bytech v centru a měly tak přednostně nárok na nový byt na sídlišti. Panelové domy se tedy primárně nestavěly pro nově příchozí obyvatele z jiných částí republiky, ale pro Pražany, kteří sháněli větší byt.

„Ještě je třeba připomenout, že socialistické hospodářství neumělo příliš udržovat a modernizovat původní bytový fond. Výstavba sídlišť byla z tehdejšího pohledu jediná cesta k vyššímu kvalitativnímu standardu,“ dodává Červinka. Městští plánovači proto uvažovali i o demolici celých částí původních čtvrtí a jejich nahrazení paneláky.

Z mladých rodičů jsou senioři

To, jak se na sídliště lidé stěhovali, ovlivňuje složení jejich obyvatel i nyní. „Zjednodušeně se dá říci, že sídliště stárnou společně se všemi obyvateli,“ říká Červinka. To potvrzuje na příkladu Prahy 11, kde leží sídliště Jižní Město, také ředitel Sociologického ústavu Akademie věd Tomáš Kostecký. „Od 80. let obyvatelstvo Prahy 11 výrazně zestárlo, takže dnes je už v průměru starší než obyvatelé většiny ostatních pražských městských částí,“ říká.

Stárnutí obyvatel sídlišť je dáno i privatizací bytů v panelových domech, která začala v 90. letech. „Privatizace přispěla k tomu, že lidé bydlící na sídlištích v bytech v osobním či družstevním vlastnictví, lépe odolali tlaku na změnu bydliště a mohli si v průběhu času vytvořit silnější vztah přináležení k místu, kde bydlí,“ vysvětluje sociolog Petr Gibas. Na sídlištích zjednodušeně řečeno zůstávají ti, kteří se tam těsně po výstavbě nastěhovali,

Fakta
Výstavba sídlišť

- V letech 1947–1949 vyrostlo sídliště **Solidarita**. Poprvé se částečně použila panelová technologie.
- Sídliště **Invalidovna** bylo navrženo v letech 1958–1960 a realizované v následujících sedmi letech.
- V letech 1957–1966 vznikalo sídliště **Ďáblice**, které je příkladem kvalitně navržených sídlišť.
- **Jižní Město** bylo budované od roku 1971 až do roku 1988.
- Výstavba sídliště **Nový Barrandov** se z 80. let protáhla až do začátku let 90. Zdroj: www.panelaci.cz

li. Sídlíšní celky se proto stávají lokalitami s vůbec nejstarší věkovou strukturou v Praze. Například na sídlištích Opatov, Háje, Ďáblice nebo Bohnice podíl seniorů starších pětadesáti let dosahuje téměř třiceti procent.

Výjimkou je v tomto ohledu Jihozápadní Město v Praze 13. Tam se dostavba původně naplánovaného sídliště protáhla až do 90. let, na což rychle navázal další rozvoj povzbuzený výstavbou metra. „Také v posledních deseti letech jsou sídliště na území Prahy 13 průběžně doplňována novou výstavbou. Jejich obyvatelé ještě nedorostli seniorského věku a zároveň přicházeli průběžně noví obyvatelé. Z toho

to pohledu je toto sídliště mezi většími pražskými sídlišti nejmladší,“ uvádí Červinka.

Zeleně přibývala až časem

Největší množství panelových domů v Praze přibýlo v 70. a 80. letech. Například v polovině 70. let se stavělo i více než deset tisíc bytů ročně. Právě tehdy vznikla klasická velká sídliště. Vedle Jižního Města například také Jihozápadní Město nebo Ďáblice. Rychlost výstavby zároveň odpovídala tehdejšímu režimu. Tvůrci sídlišť se nemuseli ohlížet na vlastnické vztahy ani na procesy povolování výstavby, jaké jsou běžné v současnosti.

Během třiceti let od revoluce se postupně proměnila i podoba pražských sídlišť a především množství a kvalita občanské vybavenosti. Ta totiž těsně po výstavbě nebyla valná. Typickým příkladem je již zmínované Jižní Město, budované od roku 1971 až do roku 1988. Podle původního návrhu v něm měla být bohatá skladba bytových domů a dalších staveb. Nakonec se ale postavilo jen to nejnútnejší a občanská vybavenost, úpravy povrchů a zeleň se řešily se zpožděním a ve velmi redukované formě. „V některých případech už nebylo sídliště dokonce jako celek včetně objektů vybavenosti. Příkladem je okolí stanice metra Opatov, které se nepodařilo dotvořit dodnes,“ říká Červinka.

Privatizace sídlišť odvrátila vznik ghett

Kdo se během výstavby do panelákových sídlišť stěhoval?

Za socialismu byly byty na sídlištích přidělovány mladým lidem a zejména mladým rodinám, což vedlo k vychýlení sociodemografie sídlišť. Ta byla většinou mladší než město jako celek. Sídliště byla stavě-

na, osídlována a v důsledku i stárla ve vlnách, což s sebou neslo specifické nároky na občanskou vybavenost a její proměnu v čase, tedy vývoj od školek po zdravotní služby.

Změnila podobu sídlišť privatizace?

Postupná privatizace částečně napomohla odvrátit možný nepříznivý vývoj sídlišť, jak jej předpovídali odborníci těsně po pádu socialismu. Hrozil socioekonomický úpadek sídlišť, jejich sociální segregace, to, že se sídliště promění v gheta na okraji měst, jak je tomu v západní Evropě, třeba v Paříži. Dal-

ším důvodem, proč nedošlo k úpadku sídlišť, je fakt, že bydlení v panelových domech, které nalezneme zejména na sídlištích, i když nejen tam, představuje zásadní podíl bytového fondu v Česku. Zároveň jde o bydlení, které je relativně oblíbené, což může být překvapivé s ohledem na negativní image, jakou sídliště měla po pádu socialismu.

Proč jde o oblíbené bydlení?

Ideálem bydlení u nás je dům se zahradou. Z výzkumů nicméně vyplývá, že bydlení v panelovém bytě představuje relativně dobrou alternativu a jeho oblíbenost je dokonce

o něco vyšší než u bytů ve starší činžovní zástavbě. Tak tomu mimochodem bylo i v 80. letech. Je to důsledek relativně velkoryse pojaté zástavby s množstvím zeleně, v průběhu času se zvyšující kvalitou bytů, domů i prostředí a dostupností služeb a většinou i centra města.

Jak se budou sídliště vyvíjet?

Spíše než nějaká zásadní proměna sociální struktury představují nebezpečí pro budoucí proměnu sídlišť snahy ze strany města i dalších hráčů na bytovém trhu tyto celky zahušťovat, což může v důsledku snižovat jejich atraktivitu. (baj)